
Лексикален количествен анализ на съдържанието в сравнение с други методи за изучаване езика на печата

Войчех Кайтох

Институт по журналистика, медии и социални комуникации към Ягелонския
университет в Краков
имейл: wkajt@poczta.onet.pl

Резюме. Статията разглежда няколко типа анализи на медийното съдържание. Количественият анализ на съдържанието винаги е необходима първа стъпка в изследването на всеки медиен поток. Този вид изследване дава възможност за обективно посочване на теми и тематични линии в дадена медия. При лексикалния количествен анализ на съдържанието както единицата за анализ, така и мерната единица е думата. Обособяват се две течения (методът на водещите думи и методът на ключовата дума). Предлагат се дефиниции на понятията „текстов образ на света“ и „езиков образ на света“. Изложени са алгоритми за прилагане на представените методи.

Ключови думи: лексикален количествен анализ на съдържанието, количествен лексикален текстов образ на света, анализ на съдържанието, медийни изследвания

Количественият анализ на съдържанието (наричан по-долу КАС) винаги е необходима първа стъпка в изследването на всеки медиен поток. Независимо дали става въпрос за брой на вестник, излъчване на телевизионно предаване или издание на онлайн медия.

Най-кратката история на класически символи от КАС

Този метод е на повече от седемдесет години и авторството на неговата зряла форма се приписва на Пол Феликс Лазарсфелд (1901–1976) и Бърнард Рубен Берелсън (1912–1979). Последният го определя по следния начин: „Анализът на съдържанието е изследователска техника, насочена към обективно, систематично и количествено описание на отвореното съдържание на

информацията¹“, която „следва да се характеризира според четири признака: 1. Да отчита само синтактични и семантични елементи на съобщението, 2. Да е обективна, 3. Да е систематична, 4. Да е количествена²“. Времето не е отменило нито един от признаците на тази скромна формула, освен може би изискването за систематичност. В пионерските времена на журналистиката е нямало възможност за съхраняване на източници и данни, каквато съществува благодарение на днешните информационни технологии, и теоретично казано, ако някой е искал да изследва, да речем, развитието на идеологическите тенденции и тематичното съдържание, публикувано в някое списание в течение на десетилетие, е щяло да му се наложи общо взето всяка година (или евентуално на друг интервал) да разглежда пробен текст с фиксиран размер от въпросното списание, който е взет по един и същи начин и е задължително анализиран по един и същи начин. Днес такъв поток от данни е възможно да се съхранява, а пробни текстове могат да се вземат и анализират³ в точния момент. Странно е, че днес в Полша едва ли някой (ако изобщо) прави подобни изследвания...

Методът е известен в Полша. Валери Писарек описва неговата история⁴ и съставя основния учебник⁵, в който го представя. Неговата добре позната дефиниция гласи:

¹ B. Berelson, *Analiza treści*, w: anonim (red.), *Teoria i metodologia badań nad prasą za granicą (przekłady)*, 3. *Analiza zawartości*, Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”, Kraków 1970, s. 8 [анонимен превод на откъс от книгата *Handbook of Social Psychology*, ред. Гарднър Линдзи, т. 1 и 2, Масачузетс 1959, т. 1, стр. 488–518].

² W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa” w Krakowie, Kraków 1983 s. 29. Вж. Berelson, op. cit., s. 7.

³ Вместо системно изследване, е достатъчно да се вземат повече проби от медийния поток по същия начин, по едни и същи правила, което може да се осъществи например по време на еднократно изследване на историята на медия.

⁴ Вж. W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy: drogi rozwoju*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1983, nr 2, s. 5–16.

Porównaj także J. Kołodziej, *Analiza zawartości mediów*, [w:] *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2006, s. 6–8; O. Dąbrowska-Cendrowska, *Recepcja podręcznika „Analiza zawartości prasy” w kręgach badaczy mediów, czyli zaraźliwa metoda badawcza*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2019, nr 2, s. 117–127.

⁵ W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, op. cit. Съществуват и други: M. Lisowska-Magdziarz, *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów. Wersja 1,1*, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej – Zeszyty Wydziałowe, z. 1, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2004; S. Pamuła, *Metoda analizy zawartości prasy i jej zastosowanie w wybranych tygodnikach*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w

Анализът на съдържанието е набор от различни техники за систематично изследване на потоци или сетове от съобщения, като се разчита на възможно най-обективно (на практика обикновено интерсубективно съвместимо) разграничаване и идентифициране на евентуално недвусмислено специфични, формални или свързани със съдържанието елементи и на евентуално точно (на практика обикновено количествено) разпределение на оценката върху появата на тези елементи, главно въз основа на сравнителни изводи и цели, чрез изучаване на съдържанието на съобщенията, за да се стигне до получаване на информация за други елементи и условия на комуникационния процес⁶.

Валери Писарек откроява в АС⁷ две тенденции. Първата позволява да се представи тематичният хаос на вестникарските текстове в някакъв ред, да се посочат тематични предпочитания – така че това да се превърне в анализ на целия вестник. Втората спомага за открояването на определени елементи по дадена тема във вестника, част от неговата линия – след което да се предадат по доста изчерпателен начин.

Тези две тенденции се формират в полския АС още в началото на 50-те и 60-те години на 20. век. Те са инициирани от статии на Антонина Клосковска⁸ и Ирена Тетеловска⁹. Както пише Валери Писарек:

Клосковска говори за разкриване (съзнателно или несъзнателно) на пропагандирани социални модели, Тетеловска – за обективно описание на „работата на журналист, редактор и печатар“. В първия случай основният предмет на изследване е „по-дълбокото съдържание“ на прессъобщенията, във втория – поне програмно, „всичко“, а именно,

Częstochowie, Częstochowa 1996; T. Gackowski, M. Łączyński, Ł. Majchrzyk, A. Matyja, M. Wieczorkowski, *Skrypt do analizy zawartości prasy*, Koło Naukowe Obserwacji Polskich Mediów im. Stefana Kisielewskiego, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.

⁶ W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, op. cit., s. 45.

⁷ В. Писарек специално говори за анализа на съдържанието на печата (*content analysis*), позовавайки се на количествения анализ. Тъй като по онова време не става дума за качествен анализ на медийното съдържание, терминът *Writer* е бил достатъчен. В момента това не е така – следователно е необходимо да се разграничат тези два вида анализ, затова използвам термина *количествен анализ на съдържанието* (в него различавам количествен анализ на лексикалното съдържание).

⁸ A. Kłoskowska, *Modele społeczne i kultura masowa*, [w:] tejże, *Z historii i socjologii kultury*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1969, s. 420–450.

⁹ T. Tetelowska, *Analiza i ocena treści dzienników*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1960, nr. 1, s. 7–22.

*както съдържанието на съобщението и неговата структура, така и неговият изказ*¹⁰.

С други думи, с помощта на КАС се опитваме да опишем или даден медиен текст (напр. броя/изданията на вестник, включени в извадките, които ни интересуват, взети от неговото течение), или дадена тематична линия, проявена в предаването/печатната медия или в група медии (или в множество медии/медийни групи) за определен период от време, например за няколко години.

Защо КАС е от съществено значение?

Само количественият анализ на съдържанието дава възможност за обективно посочване на теми и тематични линии, малко или повече, във вестник или друга съответна медия. Само КАС показва с какво се занимаваме, малко или повече, в дадена среда и какво е изложено, докато измеренията на това „малко или повече“ са възможно най-прости и обективни: даден факт се цитира малко или повече в единица време (или на брой страници), информацията за него се публикува на първа страница на вестника или на вътрешна страница, помества се или в началото на списъка с новини на уебсайта, или по-надолу, излъчва се или в началото на радио- или телевизионното предаване или по-късно. Информацията за конкретен факт може или да привлече вниманието със своя шрифт, размер, картина, цвят, или пък да не го привлече. Може да бъде представен от глас зад кадър, читател, гост, герой на репортажа и пр., тоест от символични герои на радиото и телевизията, ползващи се в различна степен от авторитета на зрителите...

Количество и показване – това са обективните измерители за важност. Ако изследователят сам определя кое колко е важно, обикновено се ръководи не толкова от обективни фактори, колкото от личния си вкус и възгледи. Просто няма как да бъде другояче. Освен това не е възможно да се направи пълен списък на темите, засегнати в дадена медия, без да се извърши предварително проучване.

Такава възможност би могла да бъде предоставена на изследователя на КАС. Можем да опишем същността на проучванията, използващи КАС, посредством компютърна метафора, като ги сравним с дефрагментиране на харддиск.

¹⁰ W. Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, op. cit., s. 25.

Всеки, който е използвал компютър, преди, да речем 2000 г., е ставал свидетел на автоматично дефрагментиране, което илюстрира процеса на организиране на спестеното дисково пространство, състоящ се в това, че данните – записвани от компютъра в реда на постъпването им и там, където има свободно място – биват разместени по такъв начин, че „частиците“ на даден файл да са разположени върху диска възможно най-близо една до друга. Това помага на компютъра да работи по-бързо.

По същия начин КАС има за цел да организира силно фрагментираната и разпръсната по страниците на вестника информация в конкретни теми и подтеми, защото така представена, тя може да бъде измерена и наред с това става възможно да бъде оценена важността ѝ в цялостния контекст на съдържанието, степента на експозицията ѝ и пр.

Става въпрос за това, че информацията, разпръсната по страниците на вестника¹¹ (виж Таблица 1) и появяваща се в линеен ред (по страниците), хронологично (по радиото и телевизията) или дори в резултат на случайни кликове (интернет), се явява на изследователя в подредба, която отразява тематичното (или например идейно, жанрово или друго) съдържание.

Таблица 1. Схематично представяне на реалния ред на темите, присъстващи във вестника

1 страница	2 страница	3 страница	4 страница	5 страница	6 страница
Z	N	M	Inn	Inn	M
Y	X	Inn	Z	Y	Inn
Y	Inn	Inn	Z	N	X
X	M	Inn	O	N	Inn
X	Inn	X	X	O	Z
Z	M	N	Inn	Inn	Inn
Z	O	Inn	N	M	O
Z	Inn	M	X	Inn	Inn

Източник: собствено изследване.

Следователно става въпрос за организиране на информационното съдържание според принципа, който позволява то да бъде известно,

¹¹ Символите X, Y, Z, M, N, O обозначават информация, съставляваща гамата на главните теми, обхванати във вестника; Inn е набор от оставащи нишки, които не представляват интерес за изследователя в момента (те се третират заедно). Редът на символите, измерен в посока отгоре-надолу, следва да показва степента на присъствие върху съответната страница от текста, посветена на дадена тема.

разбирано и интерпретирано без никакви пречки, а степента на тяхната важност да бъде измерена – което ще рече във формата, представена примерно в Таблица 2. Принципът на подреждане тук е тематичен – структурата на темите се приема от изследователя и по-късно се проверява по време на анализа.

Таблица 2. Схематично представяне на резултата от КАС – подредба по важност¹² на вестникарските теми за целите на изследването

Тема Y	Тема X	Тема Z	Тема N	Тема M	Тема O
Y	X	Z	N	M	O
Y	X	Z	N	M	O
Y	X	Z	N	M	O
Y	X	Z	N	M	O
Y	X	Z	N		
Y	X	Z			
Y	X	Z			
Y					

Източник: собствено изследване

Разбира се, дефрагментирането на съдържанието на вестници, телевизионни или радиопрограми е много по-дълбоко от това, което показах, като на практика достига нивото на абзац или – в устно изказване – фрази (отделни текстове в колонки, репортажи и т.н.; те могат да бъдат многотематични, само отделният абзац е по дефиниция еднотематичен) и техниката на измерване понякога е по-сложна (на практика само допускането, че единицата за анализ е текст, в който вземаме предвид само доминиращата тема, би могло да даде резултати от изследването, подобни на тези в Таблица 1 и Таблица 2).

Как да направим най-простия количествен анализ на съдържанието по проверим начин

Условието за успех в тази задача е да се определи:

- 1) Ключ за категоризация.

¹² Броят на буквите/цифрите, присъдени на дадена тема, показва какъв процент от страниците на вестниците е необходим за покриване на всяка тема. Колкото по-голям е процентът, толкова по-важна е темата. В резултат на това се получава следното класиране: първо – тема Y, второ – теми X и Z, трето – N, четвърто – M и O.

2) Единици за анализ.

3) Мерни единици.

1. К л ю ч з а к а т е г о р и з а ц и я, който, според едно от последните определения, представлява:

Схема за класификация на съдържанието, която е основният инструмент за анализ на медийното съдържание. Правилно конструиранят КК трябва да включва всички тези категории (хомогенни набори от елементи) на медийното съдържание, които изчерпателно описват изследователската проблематика. Отделните категории – по методологически причини – трябва да бъдат ясно логически отделени (за да нямат съмнения изследователите при кодирането на материала) и дефинирани възможно най-точно. Качеството на следващите етапи в анализа на медийното съдържание зависи от правилността на КК¹³.

Най-добре е Ключът да бъде представен чрез конкретни примери. Бих искал да насоча вниманието към такива ключови модели, които могат да бъдат конструирани с помощта на нашите собствени, макар и общи познания, и които са приложими дори за студенти, не изискват специализиран софтуер, сформирани изследователски екипи и в същото време позволяват достатъчна класификация на съдържанието.

За илюстрация ще представя три ключа:

- Класическият ключ на Антонина Клосковска (Снимка 1), с който тя установява очертанията на „социалистическия“ семеен модел, представен в списание „Приятелка“ („Przyjaciółka“) през 1950 – 1951 г., който след това е сравнен с друг, по-традиционалистичен, представен в същото издание през 1956 – 1957 г.;
- Ключът на Анна Пивоварска за три периода от съществуването на списание „Филипинка“ („Filipinka“) (Таблица 3);

¹³J. Kołodziej, *Klucz kategorizacyjny*, в: Речник на медийната терминология, op. cit., s. 95.

- Ключът на Рената Кожух-Серочук, с който тя разглежда съдържанието на „Лвовски вестник“ („Gazeta Lwowska“) през годините 1991 – 2003 (Таблица 4).

В статията на Антонина Клоковска изследователският материал е съставен от кратка етична история, публикувана в женското списание „Приятелка“ в два много различни периода от неговото съществуване: сталинисткия (1950 – 1951) и „постоктомврийския“ пробив (1956 – 1957) – първият включва 163 статии, вторият – 140. Следователно единицата за анализ е статия, а мерната единица – възникването на тема, свързана с различни условия на семейния живот. Клоковска включва резултатите от изследването от първия период в таблица, чиито колони образуват един вид предварителна форма на Ключа за категоризация:

Снимка 1. Ключът на Антонина Клоковска¹⁴

Tablica 1. Główne tematy akcji i wartości w nowelach i dziale „Radości i smutki” w okresie 1950—1951 w „Przyjaciółce”

Tematy i wartości	Nowele	„Radości i smutki”	Razem	%
Praca zawodowa a życie rodzinne	17	18	35	33,3
Problemy społeczne i polityczne a życie rodzinne	12	19	31	29,5
Rodzina i małżeństwo jako wartości najwyższe	8	9	17	16,2
Społeczne czynniki zakłócające życie rodzinne	10	—	10	9,5
Budżet rodzinny	—	8	8	7,6
Rodzina i alkoholizm	—	3	3	2,9
Nie sklasyfikowane	1	—	1	1,0
Ogółem	48	57	105	100,0

¹⁴ Ключът на Антонина Клоковска: Снимка 1. - Tablica 1. Główne tematy akcji i wartości w nowelach i dziale „Radości i smutki” w okresie 1950-1951 w „Przyjaciółce” - Основни теми на действието и ценностите в новелите и раздел „Радости и тъги” за периода 1950-1951 от „Приятелка”; Tematy i wartości: Теми и ценности: Nowele - Новели, „Radości i smutki” - „Радости и тъги”, Razem - Общо, % - Съотношение; Praca zawodowa a życie rodzinne - Професионална реализация и семеен живот; Problemy

Получените резултати от първата извадка ѝ позволяват да интерпретира данните по следния начин:

Извадката [...] включва общо 80 разказа и 83 истории от поредицата „Радости и тъги“¹⁵, втората извадка (1956 – 1957) – 74 разказа и 66 истории. През първия период 48 разказа (60%) повече или по-малко пряко свързани със семейството, през втория период има 60 разказа на семейна тематика (81%). Увеличаването на интереса към семейните проблеми в поредицата „Радости и тъги“ е по-слабо изразено: 68,6% от историите през първия период и 72,7% във втория са свързани със семейния живот. В анализа по-долу са взети предвид само разкази и истории за семейството, които са основа за представянето на семейните модели в „Приятелка“.

Анализът на първата извадка показва, че в периода 1950 – 1951 г. 33 (т.е. повече от 2/3) от 48 разказа представят живота на селските и работническите семейства. Половината от разказите се отнасят до съвременния живот и в тази категория само в два случая фонът на действието е различен от селяните и работниците. Така доминиращият модел на семейството в този период е семейството от средата на „масите“. Списъкът с професиите на героите също показва, че професионалният труд на жените е характерна черта на това семейство. Само в 13 от 39 случая, а в съвременните разкази само в 4 от 19, разказите не съдържат точна информация за професията на героинята или героинята е просто домакиня, съпруга или майка.

Така в по-голямата част от случаите жените се представят в специфични професионални роли, които определят категорично позицията им и в семейните отношения. Тази позиция е равна на позицията на техните съпрузи, тъй като те са еднакво способни да играят активна роля в производството и да допринасят за издръжката на семейството. В този модел семейството не е икономически зависимо само от мъжа. Майката и съпругата участват в икономически функции на равни начала, което от своя страна ѝ дава позиция, идентична с тази на баща или съпруг. Ангажираността и успехът на жената в продуктивната работа са основният критерий за нейната привлекателност като годеница или съпруга.¹⁶

społeczne i polityczne a życie rodzinne - Обществените и политически проблеми и семейния живот; Rodzina i małżeństwo jako wartości najwyższe - Семейството и бракът като най-важни ценности; Społeczne czynniki zakłócające życie rodzinne - Обществени фактори, които нарушават семейния живот; Budżet rodzinny - Семейен бюджет; Rodzina i alkoholizm - Семейство и алкохолизъм; Nie sklasyfikowane - Некласифицирани; Ogółem - Общо.

¹⁵ Клосковска разделя тези видове произведения, но е възможно и съвместното им третиране. Във втората проба – същото.

¹⁶ A. Kłoskowska, op. cit., s. 435–436.

Резултатите от втората извадка, която не е включена в таблицата, се оказват съвсем различни:

Във втория период [„Приятелка“ 1956 – 1957, ВК] само 18 от 81 главните героини на разказите произхождат от работническа класа или са от селски произход (в сравнение с 57,7% от героините на разказите от първия период). В днешно време историите много по-често засягат интелигенцията, в частност свободните професии. Най-характерен обаче е фактът, че в 34,5% от случаите въпросът за професията на героините изобщо не стои, описанието не включва подробна обрисовка на професионалната дейност, така характерна за предходния период. По-конкретно, по-голямата част от женските персонажи (60%) се появяват единствено в качеството си на съпруги, майки, годеници, а не като водещи работнички, изключителни домакини и рационализаторки, както е в предишния период.

Този различен подход е тясно свързан с промяната в избраните за презентацията проблеми на семейния живот. В новия семеен модел акцентът е върху отношенията между съпруг и съпруга, родители и деца, между любовници. Емоционалният аспект на семейните отношения се взема предвид по-често от всеки друг аспект. Любовта се явява като една от най-високите ценности на човешкия живот, а бракът, основан на взаимна привързаност, се представя като реализация на най-дълбоките човешки желания. В 36 (85%) от 42 истории бракът, семейството и любовта играят ролята на главни ценности. Само в 4 случая е представено обоснованото им подчинение на други ценности като класова солидарност, професионални задължения и други житейски интереси.

Във втория период се забелязват по-ясни различия между темите на историите и разказите от поредицата „Радости и тъги“. За тази поредица, за разлика от разказите от първия период, е характерно да се набляга на тъгите и неприятностите, а не на радостите в ежедневието. През втория период повече от 1/3 от тези разкази са посветени на проблема с детето в семейството, а малко по-малко от 1/2 – на семейните конфликти. Историите в сравнение с разказите са по-малко оптимистични и по-реалистични. Те често наблягат на влиянието на материалните условия на живот, като лоши жилищни условия, както и на междуличностните отношения в семейството. Семейният модел в разказите от поредицата „Радости и тъги“ изглежда по-близо до действителния модел на поведение в сферата на семейния живот, докато разказите са по-скоро насочени към задоволяване на вдъхновенията и мечтите на читателите – предимно читателите на седмичника. Някои съществени характеристики на модела обаче остават идентични и в двете форми на историите¹⁷.

¹⁷ A. Kłoskowska, op. cit., s. 445–446.

Изводът, който можем да направим от тези изследвания (Клосковска е възпрепятствана от цензурата) е: след края на сталинистката пропагандна офанзива и институционалното налагане на социалистическия реализъм „Приятелка“ започва да публикува материали, които представляват интерес за женската читателска аудитория на практика от самото начало на женската преса, което от своя страна дава пространство за по-нататъшни политически интерпретации.

От друга страна, Анна Пивоварска, оставайки в сферата на подобни теми, прилага насоките на Ирена Тетеловска, като изследва цялото списание. Тя сравнява¹⁸ три течения на „Филипинка“ (Вж. Таблица 3): списанието, издавано от издателска къща „Филипинка“ през 1997/1998 г., от „Медия Стил“ през 2002 г. и от издателство „Х. Бауер“ през 2003 г. – и трите пъти се базира на извадка от четири броя. Резултатите, дадени като процент от броя на знаците в извадката, сравнени един с друг¹⁹, меко казано, опровергават твърдението, че промяната на собственика не влияе на темата на списанието, тоест, метафорично казано, на „жизнената философия“ – това е заглавие, насочено към млади момичета. Тъй като тук ме интересува само конструкцията на ключа, представям резултатите само за анализа на „Филипинка“, издавана от „Бауер“ (в случая извадката се състои от 190 редакционни материала от 2 броя, по 176 страници всеки, общо 334400 знака).

Таблица 3. Ключът на Анна Пивоварска (проценти за N = 334 400 знака)

Раздел	Категория	Подкатегория
Раздел I. Социален живот – 49,6	I.1. СОЦИАЛНИ ОТНОШЕНИЯ – 29	I.1.1. Обичаи – 2,2 I.1.2. Социални патологии – 8,3 I.1.3. Политика – 0 I.1.4. Религия – 1,9 I.1.5. Наука/цивилизация – 0,1

¹⁸ Вж. A. Piwowarska, *Trzy oblicza „Filipinki”*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2003, nr 3–4, s. 15–23.

¹⁹ За пълни резултати от теста, вж.: A. Piwowarska: *Trzy oblicza Filipinki. Epizod z dziejów transformacji polskich pism młodzieżowych przełomu wieków* (машинопис, който притежавам), Kraków 2003, s. 130–141.

		I.1.6. Училище – 12,2 I.1.7. Други – 4,3
	I.2. КУЛТУРА – 20,6	I.2.1. Филм – 4,8 I.2.2. Книга – 1,8 I.2.3. Музика – 8,3 I.2.4. Театър, кабаре – 0,5 I.2.5. Изящни изкуства – 0,6 I.2.6. Медии – 2,6 I.2.7. Поезия – 2
Раздел II. Семейен живот – 7	II.1. ОТНОШЕНИЯ СЪС СЕМЕЙСТВОТО – 5,3 (като цяло)	Липсват отделни подкатегории
	II.2. ОТНОШЕНИЯ С МАЙКАТА – 0	Липсват отделни подкатегории
	II.3. ОТНОШЕНИЯ С БАЩАТА – 1,3	Липсват отделни подкатегории
	II.4. ОТНОШЕНИЯ С РОДНИНИТЕ – 0,4	Липсват отделни подкатегории
Раздел III. Свободно време – 43,4	III.1. СОЦИАЛЕН ЖИВОТ – 3,1	Липсват отделни подкатегории
	III.2. ОТНОШЕНИЯ С ПРОТИВОПОЛОЖНИЯ ПОЛ – 8,5	III.2.1. Любов – 3,4 III.2.2. Секс – 1,4 III.2.3. Ухажване – 3,4
	III.3. ЗДРАВЕ И КРАСОТА – 11,8	Липсват отделни подкатегории
	III.4. ХОБИ – 9	III.4.1. Мода – 8,5 III.4.2. Пътувания – 0,5 III.4.3. Спорт – 0
	III.5. РАЗВЛЕЧЕНИЯ – 11	Липсват отделни подкатегории

Източник: A. Piwowarska, *Trzy oblicza „Filipinki”*, op. cit., s. 131.

Подреждането по важност на темите във „Филипинка“, издавано от „Бауер“, измерени като процент от текстовата площ на списанието, е добра илюстрация за житейския модел, предлаган на полските момичета в началото на века, типичен за подобните западни младежки списания („Филипинка“ на „Бауер“ на практика е тяхно копие). Тийнейджърите се интересуват главно от мода, романтика, красота и музика. И от училището, но не като място за обучение, също така от малко сензация (подкатегория „Социални патологии“) и четене

на книги, семейство (особено липсата на контакт с майката); религия и т.н. почти липсват в техния живот.

Идеята на Тетеловска се използва успешно при изследването на ежедневни, многотематични вестници (въпреки че обикновено там преобладават политическите теми). Ключът в такова изследване, публикуван в *Analizie zawartości prasy* от В. Писарек, се състои от шест страници²⁰. Все пак е възможно този тип ключ да се опрости, като се съкратят определени категории и най-вече чрез пресичане на някои тематични категории. За пример ще бъде даден ключът към изследването²¹, в което Рената Кожух-Серочук определя най-важните промени в съдържанието на „Лвовски вестник“ през 1991-2000 г., като измерва (в четири извадки, по няколко броя от всяка година) областта, посветена на отделни теми в квадратни сантиметри. В Таблица 4 се вижда контура на ключа с резултатите, измерени заедно – за извадките и посочените отдели. След това съществените и тематичните раздели са разделени в подкатегории²².

Таблица 4. Ключът на Рената Кожух-Серочук с резултатите, изразени в квадратни сантиметри площ

	Лвов	Украйна	Украйна – Полша	Полша	Свят	Общо
--	------	---------	--------------------	-------	------	------

²⁰ W. Masłowski, A. Skowroński: *Klucz kategoryzacyjny do tematu „Selekcja czytelnicza dzienników”*, w: *Słownik terminologii medialnej*, op. cit., s. 190–195.

²¹ R. Kożuch-Sierociuk, *„Gazeta Lwowska” na tle polskiej prasy wydawanej na Ukrainie*, *„Zeszyty Prasoznawcze”* 2006, nr 1–2, s. 93–109.

²² Авторката ги описва по следния начин: Раздел ИНСТИТУЦИИ НА СОЦИАЛНИЯ ЖИВОТ включва следните категории: „книги, библиотеки, издателства”, „образование”, „медии”, „наука”, „организации”, „религия”, „друго”. В раздел КУЛТУРА са включени: „архитектура, паметници”, „фестивали”, „филм”, „литература”, „музика, танци”, „изящни изкуства”, „театър”, „събития от припокриващи се сфери”, „други”. ЕЖЕДНЕВНИЯТ ЖИВОТ е раздел, състоящ се от следните категории: „проучване”, „поведение”, „градски въпроси”, „условия на живот”, „случайни събития”, „развлечения”, „домакинство”, „здраве, красота”, „природа”, „туризъм”, „случайни”, „други”. Разделът ИСТОРИЯ включва: „преди Първата световна война”, „1918-1920”, „междувоеенни години”, „Втората световна война”, „след Втората световна война”, „въпроси от припокриващи се сфери”. В следващия раздел, ПОЛИТИКА, са включени следните категории: „вътрешни”, „към поляци в чужбина”, „чужди други”, „трансгранични”, „полско-украинско помирение”. Последният раздел е ИКОНОМИКА, представен от следните категории: „търговия”, „туризъм”, „опазване на околната среда”, „транспорт”, „индустрия”, „други” (R. Kożuch-Sierociuk, *„Gazeta Lwowska” w latach 1991–2003. Analiza zawartości* (машинопис, който притежавам), Kraków 2005 г., s. 54.

Географски и национални разделения Съдържателни и тематични раздели	Лвов – украински град	Лвов – полски кръгове	Украйна – държава	Украйна – полски среди	Официални полско-украински отношения	Контакти на украински поляци с Полша			
Институции на социалния живот	3386	54727	2289	33256	2939	18512	15885	13734	1620
Култура	4486	26071	793	11503	1089	28454	21126	3219	1483
Ежедневие	3664	5813	1021	3299	93	3386	2685	4400	17641
История	1724	9145	249	8166	1472	3498	8975	5825	464
Политика	66	5580	812	654	6188	786	9162	984	0
Икономика	312	0	193	113	2324	561	1197	183	178

Източник: R. Kożuch-Sierociuk, „Gazeta Lwowska” na tle polskiej prasy wydawanej na Ukrainie, s. 102.

Попаднах и на ключовете за категоризация, които приличат на много подробни лични проучвания, използвани за определяне на видовете герои, появяващи се в медиите, примери са дадени другаде²³.

2. Е д и н и ц и т е з а а н а л и з са онези елементи от съдържанието на съобщението, които ще бъдат анализирани по време на изследването и класифицирани според категорията на възприетия ключ. Те се избират в зависимост от тестваната масова среда:

- в случай на носител, използващ писмен език, това могат да бъдат например отделни текстове или параграфи от текстове;
- изследваме филми или телевизия чрез измерване на сцени и кадри;
- по принцип при всяка среда, в която се появява човешкият език, можем да различим такива елементи като собствени имена, изречения, цели твърдения (например в даден жанр);
- когато разглеждаме чисто визуални медии като фоторепортажи (и визуални елементи на съдържание от вестници или интернет),

²³ Вж. J. Lichański, W. Kajtoch, B. Trocha: *Literatura i kultura popularna. Metody: propozycje i dyskusje*, Pracownia Literatury i Kultury Popularnej oraz Nowych Mediów, Wrocław 2015, s. 65–73.

използваме фотография, рисунка, инфографика и т.н. като единица за анализ;

- всяка среда може да бъде изследвана чрез избиране на характера или възникването на тематичния мотив като единица за анализ, тъй като всяка среда в крайна сметка служи за прехвърляне на информация за това, което се е случило с някого някъде и в даден момент.

3. М е р н и т е е д и н и ц и, в зависимост от това какво искаме да измерим в случай на дадена единица за анализ (и какво има смисъл в случай на дадена среда), ще бъдат:

- за площ: квадратни сантиметри, точки на конвенционална площ, знаци и интервали, процент на площ;

- за време (например атмосферно): минути и секунди;

- за интензитет: точки на експозиция, присъждани в зависимост от интензитета на средствата, привличащи вниманието на получателя;

- текстовите думи могат да се използват и като мерни единици, дефинирани като низове от знаци от интервал до интервал, изречения и всичко, което може да бъде измерено в медиите.

Какво е лексикален количествен анализ на съдържанието (ЛКАС)?

Таблица 5. Изследователски техники и цели на видовете лексикален количествен анализ на съдържанието, използвани за анализ на текстове или техните корпуси

Аксиологично измерване	Търсене в даден корпус/текст на наличието на т. нар. ценностен речник (имена на стойности, имена на оценяващи характеристики и съществителни, назоваващи ценни обозначения).	Определяне на степента на „наситеност“ на корпуса/текста със специфични ценности и антиценности, реконструкция на наличните в тях системи за оценка.	Набор от диаграми, показващи степента на наличие на даден тип оценка и интерпретация на резултатите, показващи наличието на системи
Определяне на наличието	Разгръщане на думи, които представят т.нар.	Установяване на принадлежността на	Най-често срещаното

на колективни символи	колективни символи, показващи светоусещането в дадена култура/субкултура, последвано от изследване на тяхното присъствие в текстове.	определени текстове към циркулацията на дадена култура/субкултура.	сравнение на рангови или азбучни списъци с думи.
Определяне на наличието на водещи думи	Разработване, чрез проучване на въпросник, на думи, които представят набор от миранди и заклеиявания за последователите на дадена идеология, и последващо изследване на тяхното присъствие в текстовете.	Определяне на степента на наситеност на даден текст / корпус (например година на вестник) с дадена идеология.	Рангови списъци с посещаемост.
Определяне на наличието на ключови думи	Намиране на думи със значителна свръхчестота в текста, определяне на тяхното „значение“, произтичащо от честотата на срещане в текста и степента на гореспоменатата свръхчестота, и интуитивно намиране на формула, оправдаваща такъв, а не друг набор от тях.	Показване на зашифрованите в текстовете особености на миогледа.	Рангов списък с ключови думи с посочване степента на тяхната важност, коментиран с атрактивен прочит, подробна аргументация с множество примери от изследвания текст.
Количествено стилистично изследване	Определяне на честотните списъци на целия речник на даден текст (повтарящи се пълнозначни и непълнозначни думи), намиране на лексеми, въвеждащи стилистични категории и тяхното обобщаване (в последователности от тези категории).	Показване – главно за сравнителни цели – на степента, до която дадена стилистична категория присъства в текста/корпуса, например: поетичност, насоченост, ученост, канцеларизъм, обикновеност, вулгарност и т.н.	Набор от „стилистични полета“, тоест групи от думи, допринасящи за изпълнението на стилистични данни от категории (с дадена колективна честота), и графика, показваща степента на

			тяхното значение в текста.
Полски General Inquirer	Корпусен ранг, подбор на съществителни, заемащи най-високи рангове и обслужващи дадена тема, установяване на взаимно значение и числови корелации между тях.	Определяне в даден корпус/текст на „криптирани“ значения, несведени до значенията на сюжета, които могат да се четат особено в нелинейния процес на рецепция.	Образът на реалността, дефиниран от значенията на лексемите, представен от някаква конкретна гледна точка и от някакъв ъгъл, изобразен под формата на „облак от думи“.

Източник: собствено изследване.

Такъв количествен анализ на съдържанието (КАС), в който както единицата за анализ, така и мерната единица е думата²⁴. Видовете ЛКАС, култивирани в Полша днес, включват метода на водещите думи на Валери Писарек, метода на колективните и дискурсивни символи от Майкъл Флайшер²⁵ (или всъщност само специфично използване на техните резултати), аксиологично измерване²⁶, методът на ключовата

²⁴ Вж. M. Flont, W. Kajtoch, M. Pielużek M., *Perspektywy leksykalnej ilościowej analizy zawartości*, [w:] *Dyskurs: aspekty lingwistyczne, semiotyczne i komunikacyjne*, red. A. Kiklewicz, I. Uchwanowa-Szmygowa, Komisja Lingwistyki Dyskursu przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów i Centrum Badań Europy Wschodniej UWM w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 129–145.

²⁵ Вж. напр. W. Pisarek, *Polskie słowa sztandarowe i ich publiczność*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2002. Освен това, отлично описание на двата метода може да се намери в книгата на Яцек Колодзей, която е посветена на предаването на политически ценности (J. Kołodziej, *Wartości polityczne. Rozpoznanie, rozumienie, komunikowanie*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2011, s. 265–273). Изследователският кръг на Майкъл Флайшер включва произведения на Марчин Пелужек (напр. M. Pielużek, *Obrazy świata w komunikacji polskiej skrajnej prawicy*, Wydział Filologiczny Uniwersytet Wrocławskiego i Wydawnictwo Libron, Wrocław 2017; M. Pielużek, *Ideologiczne obrazy świata w mediach alternatywnych – nacjonalistów i anarchistów*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2015, nr 4, s. 795–828).

²⁶ Вж: W. Kajtoch, *O niektórych rodzajach badań prasy drukowanej*, [w:] *Medioznawstwo personalistyczne*, t. 2, *Wybrane zagadnienia z kultury mediów*, red. J. Jęczeń, P. Guzdek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 655–659; същият, *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*, t. 1 i 2, Wydawnictwo

дума²⁷ на Павел Планета, опит за продължаване на изследването на General Inquirer²⁸, някои количествени видове стилистичен анализ²⁹. Тъй като съм ги описал другаде³⁰ и освен това те са били изчерпателно характеризирани от учени, които извършват този вид изследвания, сега ще се огранича до кратко таблично обобщение (Таблица 5). То не включва метода за определяне на текстовия лексикален количествен образ на света – посвещавам му отделен фрагмент (виж също таблица 6). Както можете да видите, първата функция, която позволява да се забелязват разликите между посочените ЛКАС тенденции, е една или друга селекция от преброените думи³¹. Втората отличителна черта е целта на изследването.

Според мен най-трудният, но и най-важният от изследователските методи, създаващи тази тенденция, е да се установи лексикален количествен текстов образ на света, присъстващ в група или корпус от текстове. Очевидно КЛТОС е един вид текстов образ на света, категория, която дефинирах през 2008 г., както следва:

Текстовият образ на света (появяващ се на ниво дума) е специфична, изпълнена в конкретен текст - или в набор от текстове - реализация на езиковия образ на света (възникващ на ниво език) и по този начин е съвкупност от закономерности, произтичащи от факта, че даден текст или набор от текстове предпочитат определени конструкции флективна, словообразователна, синтактична и преди всичко

Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, t. 1, s. 127–171; O. Mytnik, *Jak krytycy Ruchu Muzycznego oceniają muzykę, jej wydania i wykonanie*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2007, nr 3–4, s. 141–158.

²⁷ Преди години този метод, третиран свободно, беше популяризиран в изследванията на поезията от Казимеж Вика. Методологически правилните му употреби не са чести. Вж. K. Wyka, *Słowa-klucze*, [w:] същият: *O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944–1967*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1969, s. 153–166; A. Jeżyk, *Najmłodsza polska poezja w świetle analizy zawartości*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2005, nr 3–4, s. 100–116.

²⁸ Вж. P. Płaneta, *Komputerowa analiza tekstu w dyskursach medialnych*, [w:] *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, red. A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess, IDMiKS UJ i Wydawnictwo ToC, Kraków 2018, s. 67–90.

²⁹ Вж. M. Flont, W. Kajtoch, M. Pielużek, op. cit., s. 133–135.

³⁰ Вж. W. Kajtoch, *O niektórych rodzajach badań prasy drukowanej*, op. cit., s. 641–659.

³¹ Възможните критерии за избор са показани накратко в скицата: W. Pisarek, *Słowa ważne i ważniejsze*, „Przegląd Humanistyczny” 2016, nr 3, s. 11–20.

специфична лексика. Текстовият образ на света показва преобладаващия в даден текст (набор от текстове) възглед за съществуването и функционирането на отделните компоненти на света, техните взаимоотношения и пропорции, а оттам и за разбирането на световната организация, йерархии и ценности, предпочитани от подателя на даден текст и приемани от потребителите на този текст [...], като всяка група текстове има специфично подбран лексис и – като го използва по също толкова специфичен начин – изгражда неговия текстов свят по различен начин от останалите³².

Това определение вече постигна известен успех. Ришард Токарски³³ призна легитимността на неговото отделяне³⁴, Богуслав Скворнек³⁵ го разработи творчески, но преди всичко то се наложи в практиката³⁶.

КЛТОС може да се определи по различни начини, както е обобщено в Таблица 6.

Таблица 6. Определяне на различни видове лексикални количествени текстови образи на света

Тип КЛТОС	Метод на провеждане на изследването	Цел на изследването	Форма на резултата
КЛТОС в пълната версия – „карта“	Определяне на честотата или на всички повтарящи се пълнозначни лексеми, или – по-разумно – само на съществителни (включително – или не – собствени имена) и прилагателни, които се появяват в текста /	Определяне в даден корпус/текст на „криптирани“ значения, несведени до значенията на сюжета, които	Цялостната картина на реалността, представена под формата на „ментална карта на реалността“ (повече или по-малко подробна),

³² W. Kajtoch, *Językowe obrazy świata i człowieka...*, op. cit., s.15.

³³ R. Tokarski, *Od językowego obrazu świata do obrazów świata w języku*, „Język Polski” 2016, t. XCVI, z. 2, s. 32–33.

³⁴ B. Skowronek, *Język w filmie. Ujęcie mediolingwistyczne*, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Prace Monograficzne 982, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2020, s. 43, 48–49.

³⁵ B. Skowronek, *Język w filmie. Ujęcie mediolingwistyczne*, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Prace Monograficzne 982, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2020, s. 43, 48–49.

³⁶ Мога да назова двайсет млади учени, не само поляци, които са го използвали в изследванията си: Люцина Багинска, Мажена Боровска, Малгожата Чуинович, Беата Грохала, Диана Ягоджинска, Марта Ярош, Ева Капела, Изабела Кенпка, Агнешка Кияк, Изабела Козера, Йоанна Кубашжик, Дария Лавринов, Йоанна Маршалек, Паулина Мазурек, Люцина Варда-Янис, Матеуш Флонт, Аркадиуш Гут, Марчин Пелужек, Винченцо Скалчоне, Лешек Швеца, Михал Вилчевски.

	корпуса на текстовете, и съставяне на списък за класиране, по-високите рангове на който ще бъдат взети предвид при изследването; разработване на тематична схема за разделяне, обхващаща целия избран речник	могат да се четат особено в нелинейния процес на рецепция.	състояща се от специфичен набор от концептуални (евентуално тематични) полета и указващи интензивността на работа с тези полета, изразена в честотата на текстови думи, смислено присвоени на тези полета.
КЛТОС в частичната версия – по-близък изглед на предметното поле на „картата“	Избиране на една от тематичните или концептуалните категории от възприетото общо разделение, разделянето ѝ на подкатегории и изчисляване на честотата на обслужващия ги речник.	Както по-горе, но установените значения са свързани с една тема.	Образ на един от фрагментите от реалността – подход, особено полезен в сравнителните изследвания като „текстовия образ на човек тук и тук“.
КЛТОС в концентрираната версия „съобщението“	Съставяне на честотен списък от 25-30 съществителни от даден текст/корпус с най-висок ранг, допълване с необходимите глаголи и подреждане на разказ от тях.	Като в първата колона	Кратък текст на „обобщението“, уведомяващ за най-важното съдържание на текста/корпуса.

Източник - собствено изследване.

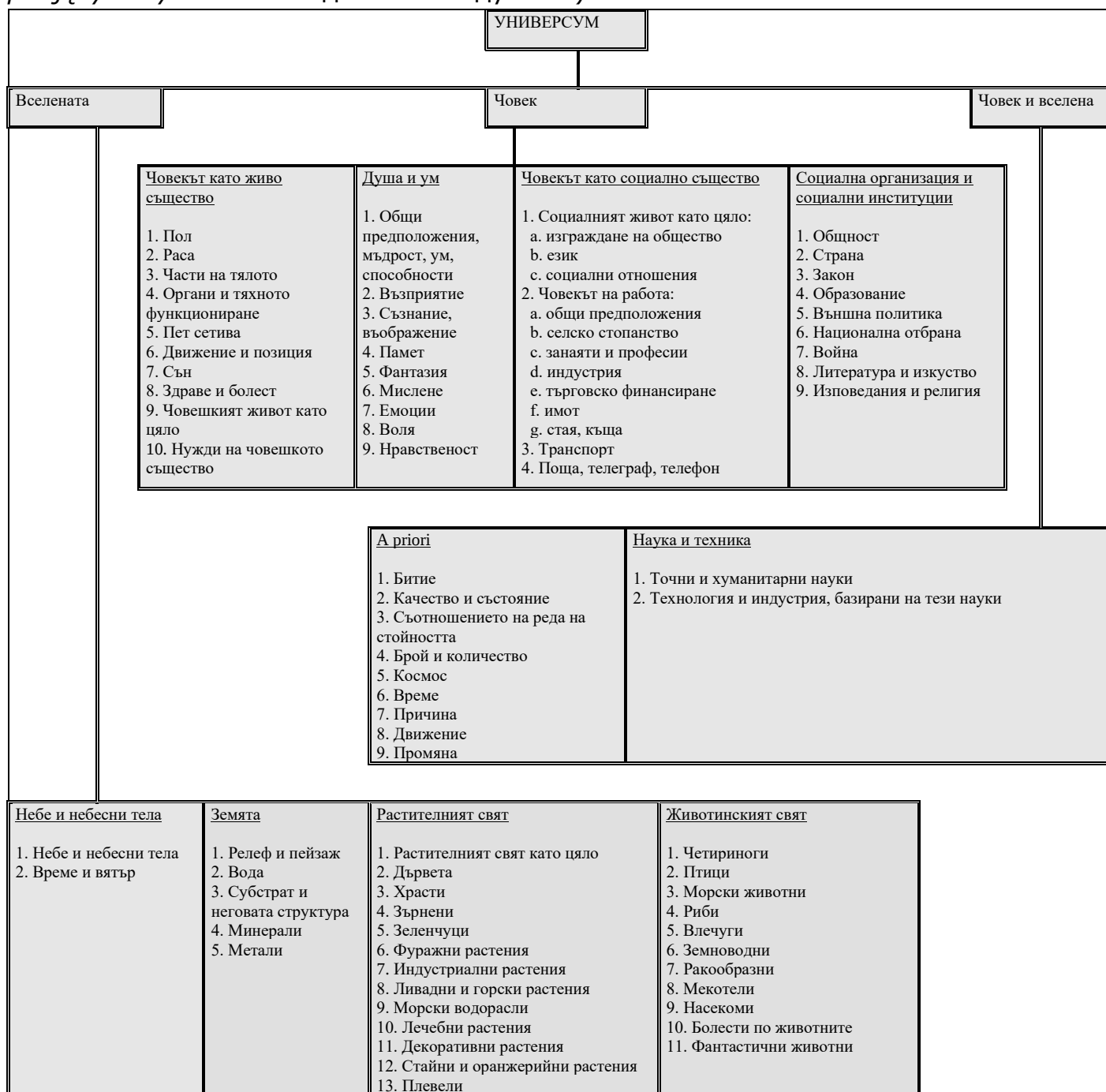
Въпреки това си струва да се представят практическите резултати.

„Карти“ и съобщения

„Карта“ се прави, като първо се разработва тематично разделение на речника, който се среща в анализирания корпус от текстове, а след това се въвеждат данни за честотата на лексемите, поддържащи

семантично поле, свързано с даден елемент на класификация. Тъй като съставянето на сравнително пълна тематична разбивка е

Фигура 2. Тематична структура на речника според Халиг-Вартбург (според *Teoria pól językowych...* от Владислав Миодунка³⁷)



Източник: W. Kajtoch *Językowe obrazy świata i człowieka...*, op. cit.; W. Miodunka, *Teoria pól językowych...*, op. cit.

³⁷ Вж. W. Miodunka, *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*, PWN, Kraków 1980, s. 69 (графичният вид на диаграмата е променен); препечатка за: W. Kajtoch, *Językowe obrazy świata i człowieka...*, op. cit., стр. 33 – там показвам и други модели на разделяне, включително моя собствен.

сложна задача, като основа за класификацията може да се използва съществуваща такава³⁸. Схемата Халиг-Вартбург е широко известна и често цитирана, нейните основни категории³⁹ са показани на Фигура 2. На практика обаче по този начин по-малките корпуси се тестват и подразделят на съществителни или на съществителни и прилагателни. След това бихте могли да получите резултати, като например тези, които получих аз, като подложих гореописаната аналитична процедура към корпуса на съвременна полска патриотична песен:

Таблица 7. Тематични рейтинги (тематични сфери) в корпуса на патриотични песни КЛТОС⁴⁰

Тематични рейтинги	Теми в корпуса на патриотични песни	% в КЛТОС (100% = 5998 лексеми в текста)
1.	Общество, социален живот	42,53%
2.	Човешко тяло	16,95%
3.	Човешки ум	10,00%
4.	Времето и неговите мерки	5,41%
5.	Културни творения	5,20%
6.	Цивилизация	4,65%
7.	Нежива природа	4,31%
8.	Основни категории на битието	4,11%
9.	Чувства и емоции	2,81%
10.	Пространството и неговите размери	2,45%
11.	Жива природа	2,11%
12.	Личност и нейните компоненти	1,11%
13.	Космически явления	0,76%
14.	Движение	0,20%
15.	Други	0,15%

³⁸ В работата са представени много примери: B. Batko-Tokarz, *Tematyczny podział słownictwa współczesnego języka polskiego: teoria, praktyka, leksykografia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019. Авторака е разработила и собствено подразделение, представено накратко в публикацията: P. Żmigrodzki, *Wielki słownik języka polskiego PAN – zasady opracowania*, wyd. 2, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2015, s. 38–44.

³⁹ Пълен превод на концептуалната система на Рудолф Халиг и Валтер фон Вартбург – вж.: B. Sieradzka-Baziur, *Onomazjologiczny słownik online. Metodologia, zawartość, wykorzystanie w badaniach na przykładzie „Słownika pojęciowego języka staropolskiego”* (тук: Tłumaczenie systemu pojęciowego R. Halliga, W. von Wartburga, *Begriffssystem als Grundlage für die Lexikographie. Versuch eines Ordnungsschemas*, 2., neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Akademie-Verlag, Berlin 1963, s. 101–112), Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2020, s. 140–154.

⁴⁰ Цитирано в W. Kajtoch, *Uwagi o współczesnej polskiej piosence patriotycznej* (под печат). Източник: собствено изследване

Следващата стъпка може да бъде например да се класифицират лексемите, обслужващи дадено поле, и да се измери броят текстови лексеми, поддържащи полетата с данни от подкатегорията. Например „Човешкият ум“ може да бъде разделен на „Памет“, „Опит“, „Интелигентност“, „Ерудиция“ и т.н. После ще получим това, което нарекох в Таблица 6: „КЛТОС в частична версия – по-близко изображение на даденото предметно поле на картата“. Ще насоча читателя към моето конкретно изследване⁴¹.

От друга страна, извличаме „съобщения“ от текстовите корпуси, като правим рангови списъци със съществителни, а после от тези с най-висок рейтинг (първите 25-30), създаваме текстове. За да носи „съобщението“ послание, трябва да допълним съществителните (по възможност икономично) с други, свободно избрани части на речта и в резултат да придадем някаква рамка на съобщението. Предоставянето на тази рамка обаче не нарушава информацията, носена от съществителни. Известно е, че съществителните носят основната и относително недвусмислена информация за света, докато прилагателните отправят към характеристики, т.е. (често, но невинаги) ценности; глаголите пък изразяват дейности, движения, процеси и т.н., но по начин, който е далеч от прецизност; местоименията позволяват да се подреждат елементи в пространството и т.н., но това е само допълнение към основната информация, най-важната, най-повтарящата се, специфична информация за света, носена от съществителните имена с най-голяма честотност.

„Съобщения“ могат да се съставят и за отделни текстове, особено за по-дълги.

Ще допълня горното предписание с примери. Ще използвам рангови списъци (вж. Таблица 8) на общи съществителни отпреди няколко години, изготвени за 2 корпуса (по 30000 текстови лексеми всеки), за

⁴¹ Нанр. W. Kajtoch, *Ciało medialne*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2004, nr 3–4, s. 59–86; W. Kajtoch, *Fizjologia w tekstach prasy młodzieżowej (ciało medialne II)*, [В:] *Kreowanie światów w języku mediów*, ред. P. Nowak, R. Tokarski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 251–280, W. Kajtoch: *Emocje i zmysły tekstowych bohaterów prasy młodzieżowej*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2008, nr 1–2, s. 85–102.

целите на проекта „Перспектива за количествен анализ на лексикалното съдържание“⁴²:

Таблица 8. Съществителни с първите 25 рейтинга в 2 корпуса; посочено е колко пъти се срещат словоформите

R	Полски фашистки листовки	Уебсайт „Пуделек“
1	170 – <i>борба</i>	117 – <i>година</i>
2	162 – <i>година</i>	65 – <i>филм</i>
3	160 – <i>човек/хора</i>	59 – <i>актриса, дете</i>
4	91 – <i>състезание</i>	52 – <i>време, живот</i>
5	76 – <i>нация, живот</i>	45 – <i>сцена, любовна връзка</i>
6	70 – <i>скинар/скинхед</i>	40 – <i>актьор, медия</i>
7	67 – <i>група, движение (организация)</i>	39 – <i>роля (характер), картина</i>
8	65 – <i>член (на група)</i>	37 – <i>ден, съпруг, личност</i>
9	59 – <i>екип</i>	35 – <i>интервю</i>
10	55 – <i>свят</i>	34 – <i>таблоид</i>
11	54 – <i>националсоциализъм</i>	31 – <i>жена, място, певица</i>
12	53 – <i>време (поредица от моменти)</i>	30 – <i>къща, програма, случай</i>
13	46 – <i>война</i>	29 – <i>план</i>
14	44 – <i>страна</i>	28 – <i>концерт, танц, седмица, представление</i>
15	43 – <i>организация</i>	27 – <i>кариера</i>
16	42 – <i>концерт</i>	26 – <i>човек/хора, месец, журналист, епизод (програма), дума, съпруга</i>
17	40 – <i>хора (колективност)</i>	25 – <i>сътрудник, разговор</i>
18	37 – <i>история</i>	24 – <i>любовница</i>
19	36 – <i>начин</i>	23 – <i>шоу, сватба</i>
20	34 – <i>расизъм, случай</i>	22 – <i>двойка (двама души), секс, причина за (нещо), шоубизнес</i>
21	31 – <i>писане (вестник), работа, закон</i>	21 – <i>пари, семейство, романтика</i>
22	30 – <i>цивилизация</i>	20 – <i>новини, свят</i>
23	28 – <i>дейност, място, пари</i>	19 – <i>баща, продуцент, зрител, ситуация</i>
24	26 – <i>музика, религия</i>	18 – <i>парти, запис, работа, приятел, хиляда (съществително)</i>
25	25 – <i>част, идея, нещо</i>	17 – <i>фен, злота (валута)</i>

Рейтинг списъците позволяват изграждането на следните „послания“:

При фашистките листовки:

⁴² Вж. M. Flont, W. Kajtoch, M. Pielużek, op. cit., s. 136–137.

Нашата **борба** обединява **хора**, които ценят своята **раса** и **нация**. **Скинарите**, които **членуват** в нашата **група**, искат в **света** да царуват **националсоциализмът** и **расизмът**. Ние посвещаваме цялото си **време** на този **въпрос**, всяка **година** от **живота** си. **Мястото на действие** е нашата **страна** и целият **свят**. Ние уважаваме своя **народ**, неговата **религия** и **история**. Имаме **право** да действваме **различно**, когато водим **война** за своята **цивилизация** и **идеи**. Нашата **организация** инициира **концерти**, на които пеят нашите **групи**. Тяхната **работа** е да създават **музика** и да **пишат**. Те не искат **пари**. Това е **част** от нашата **работа**.

В случая с клюкарския уебсайт „Пуделек“:

Времето тече. Както всяка **година**, **продуцентите** са заснели много **филми**, в които **актьори** и **актриси** играят своите **роли**. Всеки **месец** излизат **албуми**, на **сцената** по време на **представленията** виждаме **танцуващи двойки**, **певци** пеят по време на **концерти**. Вижете, **фенове**, как протича **животът** на тези **хора**, как правят **кариера** в **света** на **шоубизнеса**, какво казват **таблоидите** и другите **медии** за тях, колко **злоти** печелят, колко **пари** имат. Всяка **седмица** може да гледате нови **епизоди** от сериали, да слушате **разговори** всеки **ден**, да четете **интервюта** на нашия **уебсайт**, да разглеждате **снимки**. **Причина** да ни четете? Това е лесно. Нашите **сътрудници** и **журналисти** са получили **хиляди новини** за вас, **зрителите**, не само за това как изглежда **творчеството** на известни **личности**, какви са техните **планове** за **представяне**, на какви **събития** ще се появяват. Пишем за техните **къщи**, **семейства** и **приятели**, също и за важни въпроси, като **сватба**. На това **място** ще намерите и **дума** за техните **любовни връзки**, за това как правят **секс**. Ще научите какви **съпрузи** са на **жените** си (и какви са другите им **жени** – **любовници**), какви **бащи** на децата си. Помислете как бихте се държали в тяхната **ситуация**.

Разбира се, за да се подредят тези текстове, е полезна и уводната информация за даден носител и естеството на текстовете, включени в корпуса. Известно е, че полските младежи фашисти са обединени в множество малки групи, за които преди всичко е важно да се убедят в основанията за своето съществуване, а портали като „Пуделек“, освен че пускат слухове, се занимават и със самореклама. Без това знание не бихме дали на текстовете жанровата рамка, необходима за всяко съобщение.

Освен това човек може да зададе въпроса дали не са възможни други версии. Вярвам, че са, но те биха били различни само донякъде. Те всеки път ще предават все същото „послание“: в първия случай, че фашизмът е важна идеология и трябва да се разпространява и

прилага, а във втория, че животът на „звездите“ е интересен, те трябва да бъдат наблюдавани и най-добрият инструмент за това е „Пуделек“.

Защо да бъде провеждано описаното по-горе изследване

Както всеки анализ на съдържанието, определянето на карти и съобщения на количествен лексикален текстов образ на света явно само потвърждава очевидните истини. Разглеждаме резултатите и правим заключение: „Да, вярно е“. Проблемът обаче е, че за да потвърди нещо, човек първо трябва да е наясно със съществуването му, да знае за него – КЛТОС от своя страна изследва сферата, която подателят и получателът на медийното съдържание не забелязва, защото никой (освен може би математически гений с абсолютна памет, ако изобщо има такъв) не е в състояние да обхване с точност лексикалната честота в големи текстови корпуси. А нали все пак живеем в медийния обсег. Нещо повече – извън твърде ограничения обхват от информация, пряко достъпна за нашите сетива: каквото знаем за света, го знаем предимно от медиите, или по-точно от текстовата информация, предоставена чрез тях, голяма част от която е езикова по своята природа (вярвам, че изображенията внушават предимно емоции и е необходимо да се изяснява съдържанието им, а това може да предложи само естествен (или изкуствен) език, и по-точно неговите текстови прояви).

Текстовите образи на света са потискащи. Те се налагат и оформят начина ни на мислене – точно както символната култура и естествения език. Като цяло това е единственото, което сме способни да забележим в света (и да го предадем на другите) и то ни позволява да възприемаме културата, да локализираме точно и да назоваваме в системата от добре познати понятия – нашия естествен език. Поне така твърди радикално разбраната хипотеза на Сафир-Уорф, на която аз съм привърженик. От факта, че във всички видове текстове (устни и различни варианти на писмени), или по-точно в техните съвкупности (включително медии), скрити структури, открити само чрез ЛКАС, може да се заключи, че това не е край, че нашите когнитивни способности са ограничени не само от граматиката и лексиката на езика, който познаваме, но и от самата сфера от текстове, които ни заобикалят. В същото време сферата на текстовете, първо, ни казва скрити истини, върху които нямаме контрол, и второ, тя е в състояние да наруши тази – макар и несигурна и не съвсем

точна – комуникация с реалността, предоставена от езика и изучавана от прагматлингвисти, когнитивисти и най-вече от изследователи на езиковите образи на света (ЕОС).

Теорията за двата шлема

Допускането, че в процеса на човешкото познание важна роля играе не само езикът, но и неговите текстови реализации, които влияят на нашето мислене – между другото поради елементи, които не са *строго* езикови⁴³ – ме насърчи да опитам да въведа нова категория в лингвистичния дискурс (както и в дискурса на науката за пресата), който взема под внимание тези елементи. Нарекох го Текстов образ на света (ТОС) и смятам, че сред неговите видове количествените лексикални текстови образи на света оказват най-силно и ефективно влияние върху нас – било то и по неявен начин.

Как изглеждат когнитивните ползи, които печелим, и когнитивните загуби, които понасяме от използването на езика и неговите продукти (текстове), в случаите, когато е включен КЛТОС.

Човекът или създава, или възприема текстове и това е единственият му възможен (и само косвен) контакт с езиковата система, а следователно и с онази част от интерсубективната, символна култура, с която езиковата система е тясно преплетена като нейна най-важна връзка.

Човекът – когато произвежда или получава текстове – използва думи, които съществуват както на нивото на текста, така и на нивото на системата. По този начин, като създава текстове и изучава системата, той я интернализира (и в резултат на това разширява познанията си за символната култура на своята група – групата на ползвателите на езика) и има известен шанс да участва в нейното допълване, ако например използваният от него неологизъм бъде създаден в съответствие с правилата на семиозиса, така че всички да го разбират и да се използва от други потребители на език – той ще стане постоянен.

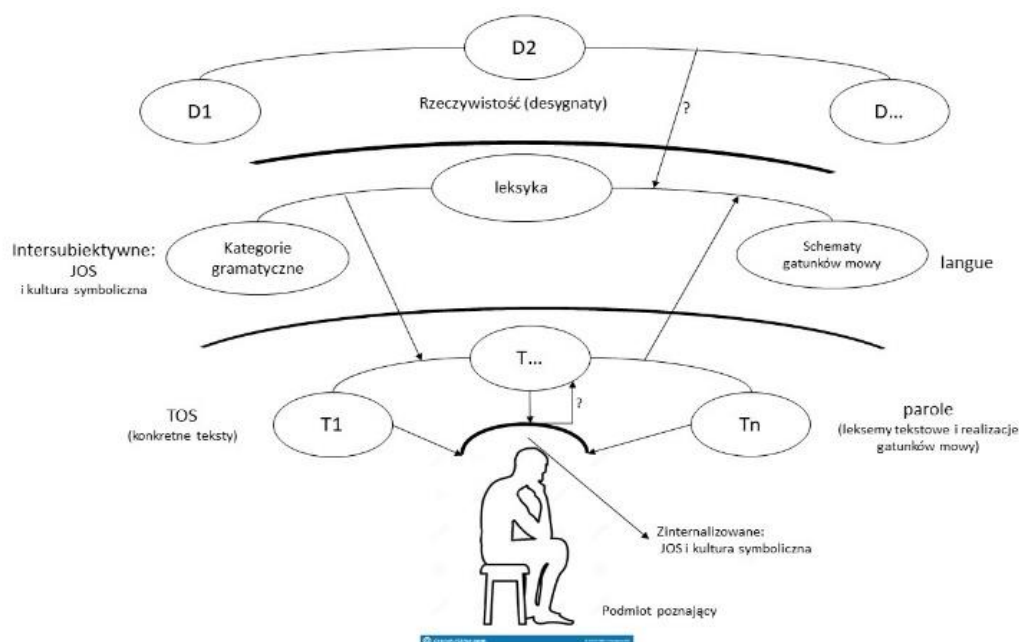
⁴³ Честотата на лексемите, тяхната важност (и не само от нея), експозицията и интензивността на изследване в даден текст/корпус от текстове от дадена тема/концептуално поле не са особености на езиковата система.

В резултат на това може да се заключи, че между ума на потребителя, нивото на ТОС и ЕОС (интерсубективно и интернализирано) има (макар и само индиректно в случай на контакт: ЕОС интернализиран в ума интерсубективен ЕОС)⁴⁴. На Фигура 3 го маркирах с посоката на стрелките⁴⁵.

⁴⁴ Въпросът за връзката между интернализирания ЕОС в ума и интерсубективния ЕОС, чувстван като част от съществуваща култура, е сложен. В крайна сметка ЕОС не съществува извън умовете на хората или текстовете (някак си се появява тук и тук, тук и тук присъства, но е трудно да се посочи каквато и да е материална проява на съществуването му), и въпреки това най-често ние го третираме (както и цялата символна култура) като нещо обективно съществуващо, човек, съществуващ отвън и свързан дори с определена принуда, регулираща начина ни на възприемане на света, предавана от поколение на поколение (и все пак, макар и бавно, еволюционно). Тъй като аз също не съм чужд на подобни възприятия, в моя аргумент наблягам на въпроса за взаимозависимостта между интерсубективната културна ЕОС и интернализираната ЕОС, която съществува в човешкия ум, въпреки че знам, разбира се, че това са две страни на една монета, две проявления на едно нематериално същество, общо взето съществуващо само в ума на дадена група хора.

⁴⁵ В два случая обаче отбелязах съмненията си с въпросителен знак. Вярвам, че промените в света забавят и непоследователно предизвикват промени в езика и културата – все пак „битието определя съзнанието“, така че езикът на света не отразява точно света. По същия начин индивидуалните модификации в интернализирания ЕОС са несвършено отразени в текстовете. Човекът не е задължително да пише и говори така, както мисли, той често се ръководи от конвенцията. В резултат на това една мисъл, която е изречена или написана, не отговаря напълно на съществуващата мисъл.

Фигура 3. Човек в лицето на реалността, интерсубективен ЕОС и заобикалящите го текстове⁴⁶.



Източник: Собствено изследване. Силует на седящ мъж, взет от сайта на Сергия Бородин, @dreamstime.com [<https://pl.dreamstime.com/my%C5%9Bl%C4%85cy-m%C4%99%C5%BCczynny-obsiadanie-na-stolec-sylwetki-ikony-koloru-ilustracji-mieszkania-ustalonego-bia%C5%82ego-stylu-prostym-wizerunku-image133041011>; 22.07.2020].

Като цяло ситуацията изглежда напълно оптимистична. Човекът генерира текстове, създавайки ТОС сферата, ТОС сферата влияе на интерсубективната ЕОС система, която в този случай я организира подобаващо. Благодарение на последователно получени текстове, съзнанието на конкретния човек научава правилата и лексикона на интерсубективния ЕОС, интернализира културата и езика на групата в съзнанието си и в същото време съ-създава тази култура. Това се дължи на специална обратна връзка. Даден човешки индивид (т.е. потребител на даден естествен език и свързаната с него култура)

⁴⁶ Превод на надписите отгоре- надолу: Rzeczywistość (desygnaty) – Реалност (десигнативна); Intersubiektywne JOS i kultura symboliczna – Интерсубективни ЕОС и култура на символите; Kategorie gramatyczne – Граматически категории; Leksyka – лексика; Schematy gatunków mowy – схеми на видовете говор; langue – лингва ; TOS (konkretne teksty) – ТОС (точно определени текстове); parole (leksemy tekstowe i realizacje gatunków mowy) - parole (текстови лексеми и осъществяване на видовете говор) ; zinternalizowane: JOS i kultura symboliczna – интернализирани: ЕОС и културата на символа; podmiot poznający – познавателен субект.

поотделно, благодарение на присъствието в съзнанието му на интернализираната форма на ЕОС, създава текстове и взаимодействия с други потребители на езика – членове на групата, които също генерират и получават текстове, изгражда последващи инкарнации на ТОС, записани и обобщени в сферата на интересубективния ЕОС и подчинени на действието на наличните там механизми. В крайна сметка тази леко модифицирана форма на ЕОС отново се интернализира и намирайки се в съзнанието на своите потребители, се превръща в ядрото на друг кръг от промяна: езикът се развива и усъвършенства.

Единственото съмнение в този почти идиличен пейзаж възниква, когато разгледаме адекватността на ЕОС (т.е. подсистемата на символната култура, свързана с езика) и реалната действителност, т.е. – от езикова гледна точка – сферата на действителността, в която има десигнати (*D...* на схемата маркира това съмнение със специално разположение на стрелките). Това е много стар философски проблем, към който е подхождано много различно, например през концепцията за солипсизма⁴⁷. Проблемът за адекватността на езика и света обаче с чиста съвест може да бъде оставен нерешен, първо, защото по него няма категорично становище, и второ, това дали ще е твърде опростен няма отношение към правилното функциониране на човешкия език, при положение че нашата цивилизация все още съществува.⁴⁸

Освен това човек черпи знания за света не само от думите, но наред с това използва образи и всичките си сетива, има и интуиция, така че

⁴⁷ И също така има своите съвременни превъплъщения, като концепциите за виртуална реалност или фантоматиката на Станислав Лем, които се отъркват от тази философия.

⁴⁸ Това обаче не е непременно така. Ситуацията на широкообхватна неадекватност на езика/културата и истинската реалност изглежда се е случила по време на испанската колонизация на Америка. След нападението на неколкостотин, до максимум няколко хиляди, групи конкистадори, могъщите империи на ацтеките и инките се разпадат, не на последно място и защото туземците явно оценяват реалността неадекватно, като смятат нападателите за богове и това бива оправдано в местните митологични системи (така и в ЕОС, специфичен за техния език). Не им помага – особено на ацтеките – и непознаването на конете и третирането на коня и ездача като едно чудовищно създание, или воденето на война, разбирана като изкуството да се залавят живи пленници за жертвоприношение, във време, когато за испанците воденето на война означава убиване на техните противници, на тяхната култура и цивилизация.

общо взето данните, носени от езиковата система, са достатъчно проверени.

Нещата обаче се променят, когато става дума за медии, големи корпуси, многочислени човешки групи и наистина масова комуникация. Всъщност, освен изследване на текстови образи на света (и особено на количествени лексикални текстови образи на света), не виждам друго ефективно изследване на значенията, донесени от тези медийни бури в ума на хората, което би могло да доведе до относително обективен резултат. Има належаща нужда от такова изследване, ако наистина искаме да знаем как медиите „бърникат“ в главите ни, за да преценят кои мисловни системи са достатъчно ефективни, за да ни бъдат предложени. Сега, разбира се, може да има възражения от страна на изследователите на образи, които също играят голяма роля в медиите, но лично аз смятам, че предаването на знанието чрез езика все още доминира (и подлежи на относително прецизно изследване)⁴⁹.

Според мен настоящата ситуация на взаимозависимост между човешкия индивид и сферите на ТОС и ЕОС (интерсубективни/културни и интернализирани) в медийната сфера може да се види на Фигура 3.

Понастоящем човек, който иска да изследва света около себе си, би могъл да разчита на собствените си сетива и опит само що се отнася до опознаването на най-близкото до него пространство и на неговата история през призмата на собствената му памет. Във всеки друг случай разполагаме с масмедиите в най-широкия смисъл на думата, тоест, не само вестници, радио, телевизия, интернет, но също и учебници, комикси, популярни романи и филми. Като цяло сме бомбардирани с мегабити информация, пренасяна от ТОС-а на различните текстове, с които тази информация влиза в контакт.

⁴⁹ Поддръжниците на традиционния анализ на съдържанието, който обаче изисква значителни инвестиции в кодери и интервюиращи, незадължителни за изследванията на ЛКАС, също биха протестирали. Така или иначе, традиционното изследване на АС престава да бъде осъществимо след ликвидирането на ведомствените медийни институти в Полша вследствие на пробива през 1989 г. Не става дума само за пари, но и за това, че са унищожени събирани с години архиви и резултати от изследвания. Тази визия не се споделя от привържениците на качествените медийни изследвания, но намирам резултатите от техните разследвания за непроверими.

Машината работи еднопосочно, защото ако толкова време и енергия са отделени на приемането, то тогава кога ще се предава? Застъпниците на тезата за интерактивността на медиите не отчитат тази проста връзка.

Ако излъчва остатъчна информация, човек престава да участва не само в изграждането на ТОС, но и в изграждането на свой собствен език и култура. Всъщност, той бавно престава да ги разбира, защото когато не практикува, губи способността си да прави обобщения и заключения и най-вече да разширява речника на своя идиолект. Освен това, тъй като информационното съдържание на бомбардиращите хората текстове е ниско и противоречиво, а наред с това практиките на инфотеймънт и създаване на симулакруми означават, че медиите не служат на получателя, а само на себе си, то съдържанието на текстове, заобикалящи хората, и преди всичко на техния речник (получателят все по-рядко чете с разбиране и само „улавя“ лозунги, поговорки, кодове) се отчуждават и вместо да бъдат инструменти за учене и вкореняване в културата (ТОС е проявление, но и градивен елемент на ЕОС), започват да унищожават човешкото познание, стават стоманен шлем с козирка без дупки за очите. Това е първият шлем, който забелязвам.

Но човекът с шлема на главата все още е под купола. Този купол – наречен ЕОС (интерсубективен) и всъщност почти идентичен с културата, е вторият шлем, който отделя човека от реалността. Понякога той ни подканваше да видим образа на света изкривен (което може да завърши с катастрофа), но по-често царуването на културата над човека му е било от полза, защото се оказва мощно средство за адаптиране на хомо сапиенс към реалността. Въпреки това няма култура без нейната най-съществена част – езикът. Езикът има свой собствен образ на света (ЕОС) и остава в тясна връзка с текстовите образи (ТОС). Като цяло ги стабилизира, защото трябва да бъдат редактирани на някакъв разбираем за получателите език, но също така бавно се влияе от тях.

Оттук и заключението, че не може безнаказано да бъдат изричани абсурди, да се сее пропаганда, да се създават постистини, да се практикува само постмодерна наука, да бъдат разбивани ценностни системи и т.н., защото безпорядъкът в сферата на словото в крайна сметка ще навлезе в сферата на езика и нашата култура вече няма да бъде адекватна на реалната действителност. И резултатът е ясен.

БИБЛИОГРАФИЯ

Batko-Tokarz B., *Tematyczny podział słownictwa współczesnego języka polskiego: teoria, praktyka, leksykografia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019.

Berelson B., *Analiza treści*, w: anonim (red.), *Teoria i metodologia badań nad prasą za granicą (przekłady)*, 3. *Analiza zawartości*, Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”, Kraków 1970, s. 5–62 [przekład anonimowy fragmentu książki *Handbook of Social Psychology*, red. G. Lindzey, t. 1 i 2, Massachusetts 1959, t. 1, s. 488–518].

Dąbrowska-Cendrowska O., *Recepcja podręcznika „Analiza zawartości prasy” w kręgach badaczy mediów, czyli zaraźliwa metoda badawcza*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2019, nr 2, s. 117–127.

Flont M., Kajtoch W., Pielużek M., *Perspektywy leksykalnej ilościowej analizy zawartości*, [w:] *Dyskurs: aspekty lingwistyczne, semiotyczne i komunikacyjne*, red. A. Kiklewicz, I. Uchwanowa-Szmygowa, Komisja Lingwistyki Dyskursu przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów i Centrum Badań Europy Wschodniej UWM w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 129–145.

Gackowski T., Łączyński M., Majchrzyk Ł., Matyja A., Wieczorkowski M., *Skrypt do analizy zawartości prasy*, Koło Naukowe Obserwacji Polskich Mediów im. Stefana Kisielewskiego, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.

Hallig R., von Wartburg W., *Begriffssystem als Grundlage für die Lexikographie. Versuch eines Ordnungsschemas*, 2., neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Akademie-Verlag, Berlin 1963.

Jeżyk A., *Najmłodsza polska poezja w świetle analizy zawartości*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2005, nr 3–4, s. 100–116.

Kajtoch W., *Ciało medialne*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2004, nr 3–4, s. 59–86.

Kajtoch W., *Emocje i zmysły tekstowych bohaterów prasy młodzieżowej*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2008, nr 1–2, s. 85–102.

Kajtoch W., *Fizjologia w tekstach prasy młodzieżowej (ciało medialne II)*, [w:] *Kreowanie światów w języku mediów*, red. P. Nowak, R. Tokarski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 251–280.

Kajtoch W., *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*, t. 1 i 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

Kajtoch W., *O niektórych rodzajach badań prasy drukowanej*, [w:] *Medioznawstwo personalistyczne*, t. 2, *Wybrane zagadnienia z kultury mediów*, red. J. Jęczeń, P. Guzdek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 625–668.

Kajtoch W., *Uwagi o współczesnej polskiej piosence patriotycznej* (w druku).

Kłoskowska A., *Modele społeczne i kultura masowa*, [w:] *też, Z historii i socjologii kultury*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1969, s. 420–450.

Kołodziej J., *Analiza zawartości mediów*, [w:] *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2006, s. 6–8.

Kołodziej J., *Klucz kategorizacyjny*, [w:] *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2006, s. 95.

Kołodziej J., *Wartości polityczne. Rozpoznanie, rozumienie, komunikowanie*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2011.

Kożuch-Sierociuk R., *„Gazeta Lwowska” na tle polskiej prasy wydawanej na Ukrainie*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2006, nr 1–2, s. 93–109.

Kożuch-Sierociuk R., *„Gazeta Lwowska” w latach 1991–2003. Analiza zawartości* (maszynopis w moim posiadaniu), Kraków 2005.

Lichański J., Kajtoch W., Trocha B., *Literatura i kultura popularna. Metody: propozycje i dyskusje*, Pracownia Literatury i Kultury Popularnej oraz Nowych Mediów, Wrocław 2015.

Lisowska-Magdziarz M., *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów. Wersja 1,1*, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej – Zeszyty Wydziałowe, z. 1, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2004.

Masłowski W., Skowroński A., *Klucz kategorizacyjny do tematu „Selekcja czytelnicza dzienników”*, [w:] *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2006, s. 190–195.

Miodunka W., *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*, PWN, Kraków 1980.

Mytnik O., *Jak krytycy Ruchu Muzycznego oceniają muzykę, jej wydania i wykonanie*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2007, nr 3–4, s. 141–158.

Pamuła S., *Metoda analizy zawartości prasy i jej zastosowanie w wybranych tygodnikach*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 1996.

Pielużek M., *Obrazy świata w komunikacji polskiej skrajnej prawicy*, Wydział Filologiczny Uniwersytet Wrocławskiego i Wydawnictwo Libron, Wrocław 2017.

Pielużek M., *Ideologiczne obrazy świata w mediach alternatywnych – nacjonalistów i anarchistów*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2015, nr 4, s. 795–828.

Pisarek W., *Analiza zawartości prasy*, Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa” w Krakowie, Kraków 1983.

Pisarek W., *Analiza zawartości prasy: drogi rozwoju*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1983, nr 2, s. 5–16.

Pisarek W., *Polskie słowa sztandarowe i ich publiczność*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2002.

Pisarek W., *Słowa ważne i ważniejsze*, „Przegląd Humanistyczny” 2016, nr 3, s. 11–20.

Piwowska A., *Trzy oblicza „Filipinki”*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2003, nr 3–4, s. 15–23.

Piwowarska A., *Trzy oblicza Filipinki. Epizod z dziejów transformacji polskich pism młodzieżowych przełomu wieków* (maszynopis w moim posiadaniu), Kraków 2003.

Płaneta P., *Komputerowa analiza tekstu w dyskursach medialnych*, [w:] A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess (red.), *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, IDMiKS UJ i Wydawnictwo ToC, Kraków 2018, s. 67–90.

Sieradzka-Baziur B., *Onomazjologiczny słownik online. Metodologia, zawartość, wykorzystanie w badaniach na przykładzie „Słownika pojęciowego języka staropolskiego”*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2020.

Skowronek B., *Język w filmie. Ujęcie mediolingwistyczne*, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Prace Monograficzne 982, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2020.

Tetelowska T., *Analiza i ocena treści dzienników*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1960, nr. 1, s. 7–22.

Wyka K., *Słowa-klucze*, w: tenże: *O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944–1967*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1969, s. 153–166.

Tokarski R., *Od językowego obrazu świata do obrazów świata w języku*, „Język Polski” 2016, t. XCVI, z. 2, s. 28–37.

Tokarski R., *Słownictwo jako interpretacja świata*, [w:] *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, s. 343–370.

Żmigrodzki P., *Wielki słownik języka polskiego PAN – zasady opracowania*, wyd. 2, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2015.

Lexical Quantitative Content Analysis in Comparison with Other Methods of Studying the Language of Print Media

Wojciech Kajtoch
ORCID 0000-0003-3000-2384
email: wkajt@poczta.onet.pl

Abstract. The article looks at different analyses of media content. The quantitative content analysis is a necessary first step in the research of any media flow. This type of analysis provides a technique for objectively pointing out themes and thematic lines in a particular medium. Lexical quantitative content analysis is defined as both analyzing and measuring words. It has two distinct paradigms: the leading words method and the keyword method. The text provides definitions for the terms "textual image of the word" and "lingual image of the world". The methods explored are presented in a way that accommodates their application.

Keywords: lexical quantitative content analysis, quantitative lexical textual image of the world, content analysis, media studies